

10.4.2015

VALTION LIIKUNTANEUVOSTO

Statens idrottsråd

Lausunto luonnokseksi valtioneuvoston asetuksesta liikunnan edistämisestä

Liikunnan toimialalla on vähän säädösohjausta. Tämä korostaa liikuntalain ja sitä monin osin tarkentavan valtioneuvoston asetuksen merkitystä. Valtioneuvoston asetuksella säädetään liikunnan aluehallinnon tehtävistä, valtion liikuntaneuvoston ja alueellisen liikuntaneuvoston tehtävistä, kokoonpanosta ja asettamisesta, uusien avustettavien järjestöjen hyväksymisen edellytyksistä ja hyväksymisessä noudatettavasta menettelystä, järjestöille myönnettävien valtionavustusten myöntämisen edellytyksistä, toimivallasta valtionapuviranomaisten välillä sekä järjestöjen valtionapukelpoisuuden arvioinnista ja sitä koskevasta menettelystä. Valtion liikuntaneuvosto kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa.

Luku 1

Valtion liikuntaneuvosto

1 § Valtion liikuntaneuvoston ja sen jaostojen asettaminen, kokoonpano ja toimikausi

Pääsääntöisesti valtion liikuntaneuvoston asettaminen tapahtuu kuten ennenkin. Sen sijaan neuvoston jaostorakenne ja jaostojen asettaminen tulevat muuttumaan. Uuden liikuntalain mukaisesti neuvostolla on jaostoja asioiden valmistelua varten, mutta niitä ei laissa erikseen nimetä. Liikuntaneuvoston jaostorakenne on pysynyt muuttumattomana vuodesta 1991 lähtien ja tarve sen päivittämiseen on selkeä neuvoston tehtävien kokonaisuus ja ajantarpeet huomioiden.

Liikuntaneuvosto pitää onnistuneena 1 §:n 3 momentin kirjausta, jonka mukaisesti liikuntaneuvoston jaostot asettaa opetus- ja kulttuuriministeriö kuultuaan liikuntaneuvostoa. Näin menettelemällä liikuntaneuvoston rooli oman toimintansa suuntaamisessa vahvistuu ja jaostojen tarpeellisuus tulee punnituksi suhteessa neuvoston tehtävänantoon, ajankohtaisiin tarpeisiin ja pitkäjänteistä kehitystyötä vaativiin asioihin.

2 § Valtion liikuntaneuvoston tehtävät

Uusi liikuntalaki painottaa liikuntaneuvoston tehtävien suuntaamista laajakantoisiin ja periaatteellisesti tärkeisiin liikuntaa koskeviin kysymyksiin. Nämä kirjaukset on nostettu nykyisestä liikunta-asetuksesta uuteen liikuntalakiin.

Pääsääntöisesti valtion liikuntaneuvoston tehtävät säilyvät entisellään – ainoastaan lausunto liikunnan ja urheilun ansioristeistä ja -mitaleista on poistumassa. Sen sijaan tehtävät ovat suuntautumassa enenevästi liikunnan toimialaa ja koko valtionhallinnon toimintaa koskeviin, strategisesti merkittäviin liikuntaa koskeviin kysymyksiin. Arviointitehtävän vahvistamista kannatettiin laajasti liikuntalakiuudistuksesta järjestetyn lausumiskierroksen yhteydessä.

Tämä on perusteltua kahdestakin syystä. Toimenpiteiden vaikuttavuuden parantaminen, julkisen rahoituksen käytön perustelut sekä reagointi ajankohtaisiin haasteisiin edellyttävät vahvaa tietopohjaa ja näkemyksiä päätösten valmistelun taustalle. Tieto liikuntaa edistävien toimenpiteiden vaikutuksista, vaikuttavuudesta ja tehokkuudesta on edelleen vähäistä ja tiedon kokonaishallinta puutteellista. Nämä asiat edellyttävät määrätietoista ja pitkäjänteistä työtä.

Asetusluonnokseen kirjattu tehtävä tehdä aloitteita ja antaa lausuntoja liikkumis- ja toimintaesteisten liikuntaa sekä tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja monikulttuurisuutta koskevista asioista pitää sisällään nykyisen erityisliikunnan jaoston tehtävät ja suuntaa ajantarpeet tunnistaen liikuntaneuvoston roolia laaja-alaisemmin liikunnan yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa koskevien kysymysten käsittelyyn. Neuvostolle on kirjattu myös tehtävä edistää liikuntaa ja huippu-urheilua koskevaa tutkimusta sekä sen hyödyntämistä, mikä laajentaa neuvoston tehtävää liikuntatieteellisissä kysymyksissä. Liikuntaneuvosto katsoo, että arviointitehtävä ja edellä mainitut tehtävät kulkevat kuitenkin sopusointuisesti samaan suuntaan.

3 § Muut valtion liikuntaneuvostoa koskevat säännökset

Pykälän 1 momentin mukaan valtion liikuntaneuvostolla olisi pääsihteeri, jonka ministeriö ottaa ja jonka toimikausi on enintään neljä vuotta. Lisäksi liikuntaneuvostolla voisi olla muuta henkilökuntaa. Liikuntaneuvoston tehtävien painottuminen pitkäjänteistä asiantuntijatyötä vaativiin kokonaisuuksiin, kuten strategisesti merkittäviin liikuntaa koskeviin kysymyksiin ja valtionhallinnon toimenpiteiden vaikutusten arviointiin edellyttää liikuntaneuvoston mielestä sitä, että neuvoston sihteeristön virat vakinaistettaisiin.

Liikuntaneuvoston toimintaa on jatkossa syytä suunnata siihen suuntaan, että se säännöllisesti kuulee eri hallinnonalojen edustajia kokouksissaan ja muissa yhteyksissä, kuten on jo osin meneteltykin. Asia ei liity asetuksen sisältöön, mutta tulee huomioida, kun tuleva neuvosto laatii työsuunnitelmaa toimikautensa ajaksi.

Liikuntaneuvoston ja sen jaostojen puheenjohtajalle ja muille jäsenille, sihteereille ja asiantuntijoille maksettavista kokouspalkkioista päättää ministeriö. Liikuntaneuvosto pyytää ministeriötä selvittämään mahdollisuuden ansiomenetykskorvausten maksamiseen jatkossa.

Luku 3

Liikuntaa edistävien järjestöjen avustuspolitiikka

Liikunta-asetuksen merkitys järjestöjen valtionavustuspolitiikan näkökulmasta on olennaisen tärkeä. Siinä säädetään uusien avustettavien järjestöjen hyväksymisen edellytyksistä ja hyväksymisessä noudatettavasta menettelystä, järjestöille myönnettävien valtionavustusten myöntämisen edellytyksistä sekä järjestöjen valtionapukelpoisuuden arvioinnista ja sitä koskevasta menettelystä.

Liikuntaneuvosto katsoo, että liikuntajärjestöjen avustaminen on kokonaisuus, jossa tulee yhtäältä tunnistaa autonomisen järjestökentän ja kansalaistoimijuuden lähtökohtia, mutta samalla selkeästi tuoda esille valtion tavoitteet ja periaatteet toiminnan rahoittamisessa.

Laki ja asetus luovat avustamiselle raamit, jotka kuitenkin siirtyvät toimiviksi käytännöiksi vasta vuosittaisen avustuskäsittelyn yhteydessä. Valtion liikuntaneuvosto on toimikautensa aikana tehnyt lukuisia kehittämis ehdotuksia koskien liikuntajärjestöjen avustuspolitiikkaa ja avustusten valmistelutapaa. Avustusvalmistelu ei ole sisältänyt riittävästi tietoja järjestöjen toiminnan laadusta, laajuudesta sekä toiminnan kehittämisestä suhteessa hakuohjeessa määriteltäviin kriteereihin. Liikuntaneuvosto pitää erittäin tärkeänä sitä, että puolustusministeri Haglund käynnisti toimeksiannon järjestöjen avustuskäytäntöjen uudistamiseksi. Avustusjärjestelmän tulee olla selkeä, avoin ja hakijoita tasapuolisesti kohteleva.

2 luku

5 § Alueellisen liikuntaneuvoston asettaminen ja kokoonpano

Asetusluonnoksen mukaan alueellisessa liikuntaneuvostossa on puheenjohtaja ja vähintään kuusi ja enintään 12 muuta jäsentä. Pääsääntöisesti alueellisten liikuntaneuvostojen jäsenmäärän vähentäminen nykyisestä 16 jäsenestä 12 jäseneseen on oikeansuuntainen ja linjassa valtion liikuntaneuvoston jäsenmäärän kanssa. On kuitenkin huomioitava, että alueellisten liikuntaneuvostojen alueellinen laajuus, maakunnallinen kattavuus ja paikalliset erityispiirteet vaihtelevat paljon. Esimerkiksi Länsi- ja Sisä-Suomen alueellisen liikuntaneuvoston toimialue on kaksikielinen ja kattaa viisi maakuntaa. Tässä valossa nykyisessä asetuksessa määritelty 16 jäsenen määrä voi joillakin alueilla olla perusteltua.

Luku 3

7 § Liikuntaa edistävän järjestön valtionapukelpoisuuden hakeminen

Liikuntaneuvosto pitää erittäin kannatettavana sitä, että liikunta-asetusluonnos on olennaisesti nykyistä asetusta täsmällisempi järjestöjen valtionapukelpoisuuden hakemista koskevien kirjausten osalta. Erityisen tärkeää on, että hakemuksesta on käytävä ilmi se, miten järjestö sääntöjensä mukaisesti järjestää tai edistää liikuntaa ottaen huomioon liikuntalain mukaiset tavoitteet. Tätä kautta on mahdollista vahvistaa avustusten jakaminen valtion tavoitteiden suunnassa.

Sen sijaan liikuntaneuvosto katsoo, että käsite järjestön yhteiskunnallinen aktiivisuus avustuskelpoisuuden arviointikriteerinä on tulkinnaltaan laaja-alainen ja voi ilman tarkempaa määrittelyä johtaa hakijoiden eriarvoiseen kohteluun. Sama kirjaus koskee myös pykälää 10, jossa käsitellään järjestöille myönnettävien avustusten myöntämistä.

8 § Liikuntaa edistävän järjestön valtionapukelpoisuuden hyväksyminen

Liikuntalain uudistamisen yhteydessä luovuttiin edellytyksestä, jonka mukaan avustuskelpoisen järjestön tuli olla joko valtakunnallinen tai alueellinen. Liikuntaneuvosto pitää kannatettavana sitä, että kirjauksella halutaan reagoida kaiken aikaa muuntuvan järjestökentän erityispiirteisiin ja uusiin toiminnan muotoihin.

Asetusluonnokseen on nyt kirjattu, että toiminnan laajuuden osalta avustuskelpoisuuden edellytyksenä on, että liikuntaa edistävällä järjestöllä on vähintään 30 jäsenyhdistystä, joissa on yhteensä vähintään tuhat jäsentä tai harrastajaa. Määrittely on ollut käytössä jo nyt järjestöjen avustuskelpoisuuden arvioinnissa, joten tältä osin käytäntö ei ole muuttumassa, muuten kuin, että asia on kirjattu asetukseen.

Liikuntaneuvosto pitää tärkeänä, että asetuseruonnokseen on kirjattu, että mainitusta hyväksymisperusteesta voidaan poiketa, jos järjestön toiminta palvelee liikuntapoliittisesti ja toiminnallisesti merkittävää erityisryhmää, ja jos järjestö ei saa liikuntaa edistävään toimintaansa valtionavustuslain (688/2001) 5 §:n 2 momentissa tarkoitettua yleisavustusta toisen ministeriön hallinnonalalta. Poikkeamispykälä on tarpeellinen järjestökentän moninaisuus huomioiden. Jälkimmäinen kohta koskettaa lähinnä kansanterveysjärjestöjä, joiden toiminnan yhtenä osa-alueena on liikuntatoiminta, mutta jotka saavat yleisavustusta Raha-automaattiyhdistyksen kautta. Liikuntaa järjestävien kansanterveysjärjestöjen kohdalla avustuskelpoisuuden ehtoina tulee pitää sitä, että järjestöllä on oma liikuntatoiminnan talousarvio ja liikuntatoimikunta tai vastaava, jonka toiminnan tukeminen OKM:stä ei tapahdu päällekkäisesti taustajärjestön saaman yleisen Raha-automaattiyhdistyksen avustuksen kanssa.

9 § Liikuntaa edistävän järjestön valtionavustuksen hakeminen

Asetuseruonnoksen mukaisesti hakemuksessa, joka tehdään ministeriön osoittamalla lomakkeella, tulee asianomaisen vuoden osalta selvittää mm. erittely talousarvion mukaisista varsinaisen toiminnan menoista ja tuloista sekä luettelo järjestön palveluksessa olevasta henkilöstöstä ja sen palkkausperusteista. Pykälässä 10 on tuotu esille, että opetus- ja kulttuuriministeriö antaa avustuskelpoisille liikuntaa edistävillä järjestöillä vuosittain määrärahojen haettavaksi julistamisen yhteydessä ohjeet valtionavustukseen hyväksyttävistä menoista. Liikuntaneuvosto pitää tärkeänä sitä, että hyväksyttävät toimintamenot käyvät selkeästi ilmi ministeriön osoittamalla lomakkeella jo hakuvaiheessa ja ne tuodaan esille avustuksia käsiteltäessä. Liikuntaneuvosto korostaa, että hakemuksista tulee selkeästi ilmetä niiden henkilöiden palkanmäärät, joille haetaan valtionavustusta.

10 § Liikuntaa edistävän järjestön valtionavustuksen myöntäminen

Pykälän 1 momentin mukaan toiminta-avustus myönnetään tulosperusteisesti järjestön toimintasuunnitelman ja talousarvion perusteella. Tulosperusteita arvioidaan suunnitellun ja toteutuneen toiminnan perusteella. Asetuksen kirjaukseen neuvostolla ei ole huomautettavaa, mutta kuten liikuntaneuvosto on aiemmin lausunnossaan todennut, tulosperusteisen järjestelmän kehittäminen on joka tapauksessa välttämätöntä.

Pykälän 2 momentin mukaan toiminnan laatua arvioidaan suhteessa kunkin järjestön asettamiin tavoitteisiin ja niiden toteutumiseen. Liikuntaneuvosto pyytää ministeriötä varmistamaan, että kirjaus on linjassa järjestöjen tulosperusteisen arvioinnin kanssa, sillä se sisältää jo nyt sekä laadullisia että määrällisiä näkökulmia. Valtion tulee jatkossakin voida asettaa laadullisia tavoitteita järjestöjen avustamiseen ja seurata niiden toteutumista tulosperusteisen järjestelmän piirissä.

Leena Harkimo
puheenjohtaja

Minna Paajanen
pääsihteeri